

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ – ВИКЛАДАЧІВ ПРЕДМЕТУ «ЛЮДИНА І СВІТ» ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ГРОМАДЯНСЬКОГО НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Хмурина Т. О. Підготовка майбутніх соціальних педагогів – викладачів предмету «Людина і світ» до реалізації громадянського навчання та виховання у загальноосвітніх навчальних закладах. У статті розглянуто актуальність підготовки майбутніх соціальних педагогів – викладачів предмету «Людина і світ» до реалізації громадянського навчання та виховання у загальноосвітніх навчальних закладах на сучасному етапі розвитку України. Розглянуті підходи до трактування понять громадянське навчання та виховання. Представлені сучасні інтерактивні методи організації роботи спрямовані на реалізацію громадянського навчання та виховання у загальноосвітніх навчальних закладах.

Ключові слова: підготовка майбутніх соціальних педагогів, інтерактивні методи навчання, громадянське навчання та виховання.

Хмурина Т. О. Подготовка будущих социальных педагогов – преподавателей предмета "Человек и мир" к реализации гражданского воспитания в общеобразовательных учебных заведениях. В статье рассмотрена актуальность подготовки будущих социальных педагогов – преподавателей предмета "Человек и мир" к реализации гражданского воспитания в общеобразовательных учебных заведениях на современном этапе развития Украины. Рассмотрены подходы к определению понятий гражданское воспитание. Представлены современные интерактивные методы организации работы направленной на реализацию гражданского воспитания в общеобразовательных учебных заведениях.

Ключевые слова: подготовка будущих социальных педагогов, интерактивные методы учебы, гражданское воспитание.

Зміни у соціальному, політичному, економічному сьогоднішній Україні вимагають відповідних змін у всіх сферах життєдіяльності українців. Питання професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів завжди пов'язано зі змінами у суспільстві. Адже саме соціальні педагоги у своїй професійній діяльності працюють з наслідками тих змін, що відбуваються у державі. Громадянське навчання та виховання завжди були актуальними, проте сьогодні патріотичність, сформованість громадянської позиції є чи не найактуальнішими характеристиками сучасного українця.

Підготовка магістрів, майбутніх соціальних педагогів, викладачів предмету «Людина і світ» вимагає звернення особливої уваги на їх підготовку до реалізації громадянського навчання та виховання у загальноосвітніх навчальних закладах.

Аналіз останніх досліджень. Вивчення проблеми громадянського виховання стало предметом дослідження таких науковців ХХ століття, як: Г. Ващенко, М. Грушевський, А. Макаренко, С. Русова, В. Сухомлинський, Г. Сорока та інші.

Концептуальні засади громадянського виховання обґрунтовано в працях М. Євтуха, В. Кузя, О. Любара, Ю. Руденка, М. Стельмаховича та інших.

Детальному аналізу педагогічних засад функціонування громадянської освіти та виховання у вітчизняній шкільній практиці присвячено дослідження Н. Дерев'янка, Ю. Завалевського, В. Іової, О. Киричук, Н. Косаревої, В. Кузя, В. Оржехівського, І. Тараненко, О. Сухомлинської.

Загальнотеоретичні основи побудови цілісного навчально-виховного процесу, спрямованого на формування особистості громадянина, представлено у наукових доробках А. Бойко, В. Лозової, К. Чорної, Г. Шевченко та інших. А сутність, зміст, форми і методи громадянського виховання представлено в дослідженнях П. Ігнатенко, Н. Косаревої, В. Поплужного, В. Сухомлинського.

Безпосередньо дослідженню питань викладання суспільствознавчих дисциплін присвятили свої напрацювання Л. Губерський, О. Дружков, А. Колосков, С. Щепцов та ін.

Метою статті є висвітлення основних підходів до реалізації громадянського навчання та виховання шляхов застосування сучасних інтерактивних методів.

Виклад основного матеріалу. Кваліфіковане викладання предмету «Людина і світ» потребує підготовки фахівців, яким притаманний високий рівень компетентності в галузі людинознавства і спілкування, що забезпечує адекватне відображення реальності, які мають власну позицію щодо явищ навколишнього світу та вміють її висловлювати, володіють знаннями й уміннями, необхідними для виховання духовності,

патріотичності, культури спілкування та формування громадянських якостей в учнів.

Аналіз літератури свідчить, що в педагогіці вищої школи нагромаджено значну кількість досліджень, з проблеми формування професійних умінь та особистісних якостей майбутніх соціальних педагогів, визначають готовність до педагогічної діяльності студентів, формулюють науково-теоретичні основи професійного становлення, підвищення рівня професійної кваліфікації шляхом удосконалення навчально-виховного процесу. Більшість авторів вбачають результат професійної підготовки у належному рівні його психолого-педагогічної, спеціальної і загальноосвітньої підготовки та формуванні індивідуальних рис особистості викладача.

Для викладання предмету «Людина і світ» спеціальна підготовка має вмещувати перелік необхідних спеціальних дисциплін, елементи інформації яких інтегруються у відповідні шкільні курси. Найбільш важливими особистісними характеристиками є суспільна спрямованість, науковий світогляд та соціальні потреби, загальнолюдські моральні риси та якості, громадянські ціннісні орієнтації, усвідомлення громадського обов'язку, соціальна активність і обізнаність з подіями у сучасному соціумі. Як відзначає Т. Бакка [1, с. 9], важливою є також пізнавальна спрямованість студента на вивчення подій і явищ суспільного життя, прагнення до пошуку шляхів розв'язання важливих проблем держави, суспільства й особистості.

Т. Бакка також говорить про необхідність для майбутнього вчителя, зокрема вчителя суспільствознавства, розвинути у себе такі психологічні характеристики: творчо-практичний склад мислення, самокритичність, здатність до інверсії (сприймання особистості в розвитку), емпатію (вміння поставити себе на місце учня, зрозуміти його позицію); знання, вміння та навички, що допомагають співпрацювати з учнівським колективом: конструктивні, організаторські, комунікативні, прикладні. Ці вимоги обов'язково мають бути реалізовані у підготовці вчителя даної групи предметів, оскільки викладання суспільствознавчих дисциплін передбачає не тільки постійне застосування таких характеристик у процесі навчання, а й розвиток подібних рис особистості в учнів [1, с. 9].

У вітчизняній педагогіці вперше до теми громадянського виховання звернувся В. Сухомлинський, педагогічні ідеї якого стали орієнтиром для створення ефективних технологій виховання громадянськості школярів й на сучасному етапі. В. Сухомлинський справжню громадянськість бачив у моральній відповідальності за все, що робиться на рідній землі: непримиренність до недоліків, гаряче прагнення боротися за розквіт, велич і могутність Вітчизни [2, с. 110]. В «Концепції громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності» зазначається, що громадянське виховання – це процес формування

громадянськості як інтегрованої якості особистості, що надає людині можливість відчувати себе морально, соціально, політико, юридично дієздатною та захищеною. Воно покликане виховувати особистість чутливою до свого оточення, залучати її до суспільного життя, в якому права людини є визначальними. Громадянське виховання є аналогом державного, його мета – формувати гармонійно розвинені особистості, які спроможні органічно поєднувати свої права й інтереси з правами та інтересами середовища, нації, держави, орієнтуватися на найвищі загальнонародні права, духовні та культурно-естетичні цінності [5, с. 12].

Український педагог, академік АПН України, професор О. Сухомлинська вважає, що громадянське виховання – це цілеспрямований педагогічний вплив, спрямований на розвиток особистісних якостей учнів, який справляється з метою формування загальнолюдських ціннісних орієнтацій, соціально прийнятних моделей поведінки, набуття здатностей особистої самореалізації та участі в суспільних демократичних процесах.

Важливу роль у громадянському вихованні відіграють усі ланки системи освіти і громадська освіта та виховання зокрема. Громадянськість досить складне утворення психіки. Її структура складається з багатьох компонентів, формування яких часто відноситься до прерогатив певних видів виховання. Тому, говорячи про громадянське виховання, доцільно розглядати його як те, що поєднує в собі кілька напрямів виховання – патріотичне, гуманістичне, правове, екологічне.

Німецька дослідниця громадянського виховання, професор А. Слівка впевнена, що громадянське виховання є відповіддю на конкретні соціальні проблеми (імміграційні проблеми, расизм, нетерпимість, егоїзм, глобалізація, втрата культури) та завдання (гендерні, етичні), а також на необхідність активного залучення молоді до демократичних та суспільних процесів. В центрі громадянського виховання стоять навчання комунікативності і соціальні вчення. У відповідності з цим виховним методом навчати потрібно не тільки толерантності, оскільки цілі набагато ширші – свідоме заохочення плюралістичних поглядів і дивергентного мислення. Молодь повинна бути в курсі завдань суспільства та брати активну участь у їх вирішенні. На основі пропозицій і нових перспектив повинні реалізовуватися гуманістичні принципи, які стануть підґрунтям громадянськості [8, с. 85].

У соціально-педагогічній літературі під поняттям «громадянське виховання» розуміють виховну діяльність з метою усвідомлення вихованцями механізмів функціонування сучасної держави, прав та обов'язків громадян цієї держави; формування поглядів на світ, громадянських та патріотичних почуттів й підготовка до участі в суспільному житті на засадах демократії, зв'язку з державними органами влади, з правом, економікою та адміністрацією країни [9, с. 5].

У професійному словнику соціального педагога громадянське виховання – це виховання гармонійно розвинутої особистості й прищеплення їй громадянської культури.

Отже, громадянське виховання – це всеохоплююча категорія, що поєднує всі грані педагогічного процесу. Важливе місце у ньому посідає освітня складова, у вигляді громадянської освіти, яка доповнюється й розширюється вихованням у душі громадянськості, що передбачає розвиток в особистості здатності усвідомлювати провідні моральні цінності. Громадянське виховання, передбачає залучення особистості до спеціально організованих соціальних обставин і відносин, що дають змогу засвоювати соціальний досвід і формувати індивідуальний спосіб його перетворення у процес розвитку. Таким чином, громадянське виховання забезпечує процес організованої соціалізації, успішну життєдіяльність особистості та її повноцінну інтеграцію в соціумі.

Методи громадянського виховання – це напрями і способи діяльності вихователів і вихованців з метою формування громадянської позиції учнів.

Традиційні методи громадянського виховання поділяють на такі групи:

1. Методи усвідомлення громадянських цінностей суспільства – загальною особливістю методів цієї групи є вербальність, оскільки їх джерелом виступає слово. За допомогою змістовного й емоційно забарвленого роз'яснення педагога учні усвідомлюють сутність громадянських цінностей, осмислюють їх, виявляють емоційно-ціннісні ставлення до них, що в кінцевому результаті сприяє формуванню переконань, громадянської позиції особистості. Другим призначенням цієї групи методів є осмислення й оцінка вихованцями власного життєвого досвіду, мотивації своїх дій і вчинків. До цієї групи методів відносяться: бесіда, розповідь, диспут, переконання, навіювання, приклад.

2. Методи організації діяльності і формування досвіду громадянської поведінки – у психолого-педагогічних дослідженнях (Н. Волкова, Т. Григорчук, В. Юва, Л. Красномоєць Н. Мойсеюк) запропоновані та обґрунтовані такі методи, як тренування, привчання, прогнозування, ситуації вільного вибору, які базуються на практичній діяльності учнів.

Наступним методом організації діяльності і формування досвіду громадянської поведінки є привчання. За трактуванням Н. Волкової, привчання – це метод, який забезпечує організацію планомірного і регулярного виконання учнями певних дій з метою перетворення їх на звичні форми громадянської поведінки. Методи тренування і привчання, на її думку, взаємопов'язані, оскільки спрямовані на засвоєння

школярами соціального досвіду, формування у них системи вмінь і навичок.

Ситуація вільного вибору – метод виховання, що моделює момент реального життя, в якому виявляється і підлягає випробуванню на стійкість система вже сформованих позитивних дій, вчинків, ставлень [7, с. 140].

3. Методи стимулювання діяльності й поведінки – у своїй сукупності ці методи покликані регулювати, коригувати і стимулювати діяльність та поведінку вихованців. Найефективнішими серед них вважається гра, змагання, заохочення і покарання.

4. Методи самовиховання. Самовиховання це систематична і цілеспрямована діяльність особистості, орієнтована на формування і вдосконалення її позитивних якостей та подолання негативних [7, с. 143].

Сьогодні організація виховної діяльності потребує від викладача введення інноваційних технологій, однією з яких є моделювання інтерактивних форм та методів громадянського виховання.

Інтерактивні методи, як правило, припускають моделювання реальних життєвих ситуацій, спільне вирішення проблем, рольові ігри. Тим самим означені методи якнайбільше сприяють формуванню навичок і умінь, виробленню цінностей, створюють атмосферу співробітництва, взаємодії, дозволяють стати педагогові дійсним лідером, а не ментором-адміністратором.

У сучасній літературі виділяють такі інтерактивні методи виховання як:

1. Імітаційні – методи діалогічної взаємодії учасників виховання з метою обміну матеріальними та духовними цінностями (евристичні бесіди, відверті розмови, думки вголос, творчі розповіді).

2. Пізнавальні – методи пізнавальної взаємодії (діалогу) учасників з метою отримання нових знань, їх систематизації, творчого вдосконалення професійних вмінь і навичок (мозкова атака, творчий аналіз результатів спільної діяльності, ігрові ситуації).

3. Мотиваційні – методи діалогічної взаємодії учасників виховного процесу, за допомогою яких кожен визначає власну позицію у ставленні до способів діяльності групи, окремих учасників, вчителя, самого себе (мотиваційні ігри «Мої очікування», інтерв'ю, створення ситуацій успіху, самопереконавання, самостимулювання).

4. Регулятивні – методи, завдяки яким встановлюються та приймаються певні правила діалогічної взаємодії учасників виховання (пошук спільних ідей, встановлення правил, саморегуляція, самокорекція) [4, с. 64].

Класифікація названих методів є досить умовною, оскільки жоден з них не є універсальним, оптимальність виховного процесу досягається

через комплексне і системне застосування всіх означених методів, які можуть частково переплітатися і взаємодоповнюватися. Отже, провідне місце у виховному процесі посідає використання таких форм виховання громадянськості учнів, що передбачають добровільний вибір особистістю поведінки, котра відповідає таким важливим категоріям, як обов'язок, ініціативність, дисциплінованість, самостійність, вимогливість, принциповість, активність [3, с. 85].

Серед форм виховної роботи у громадянському вихованні учнів слід виділити такі: відкриті та інтегровані уроки, різні форми роботи з книгою, написання творів на громадянську тематику, розгадування кросвордів і т. д.

Крім традиційних занять, значним виховним потенціалом у громадянському вихованні учнів володіють і нестандартні уроки, особливість яких полягає в такому структуруванні змісту і форми, яке б викликало зацікавлення в учнів, сприяло їхньому оптимальному розвитку й вихованню. Порівняно із звичайним заняттям, нестандартний урок максимально стимулює пізнавальну самостійність, творчу активність та ініціативу школярів. Саме тому виділяють такі види нестандартних уроків: уроки-змагання (вікторини, конкурси, уроки-аукціони, уроки типу КВК); уроки громадського огляду знань (уроки-заліки, консультації, уроки взаємного навчання); уроки комунікативної спрямованості (уроки-диспути, конференції, телеуроки); театралізовані уроки (виконання ролей за сценарієм, імітація певної діяльності); уроки-подорожі, мандрівки тощо [4, с. 66]. Отже, результативність системи громадянського навчання та виховання великою мірою зумовлюється тим, наскільки ті чи інші форми, методи виховної діяльності стимулюють розвиток самоорганізації, самоуправління учнів.

До традиційних методів відносять: лекції, семінари, диспути, бесіди, самостійна робота з підручником та періодикою, написання рефератів, учнівські та студентські наукові роботи. Потенціал цих методів з точки зору завдань громадянської освіти досить значний: вони дозволяють подати різноманітну інформацію, акцентувати увагу учнівської молоді на ключових аспектах теми, ознайомити з різними концепціями та підходами до проблеми, зробити загальні висновки. Проте традиційні методи не орієнтовані на активну взаємодію учнів з учителем та однолітків між собою, самостійне і спільне прийняття рішень, що має бути вирішальною передумовою їх громадянської активності в майбутньому. Тому пріоритетну роль у громадянській освіті мають відігравати активні методи, що стимулюють творчість, ініціативу, самостійне та критичне мислення і базуються на принципі багатосторонньої взаємодії.

До активних методів належать різноманітні види дискусії, ситуаційно-рольові ігри, мозкові атаки, інтелектуальні аукціони, метод

аналізу проблемної ситуації. Важливе місце посідає проектна робота: організація різноманітних проектів та кампаній, видання газет і журналів.

Таким чином, виховання громадянськості є цілісним процесом оволодіння знаннями, розвитку громадянської свідомості, громадянського мислення, громадянських рис і почуттів, організації суспільно-політичної діяльності особистості.

В процесі здійснення громадського навчання і виховання на уроках з курсу «Людина і світ» можна використовувати як традиційні, так і активні методи, які дозволяють не тільки розуміти учнями мету уроку, а й усвідомлювати важливість проведеного заняття.

Слід зазначити, що одним із ефективним методів є бесіда, яку організовує і проводить учитель із метою поглиблення і перевірки уявлень учнів щодо окремих суспільно-політичних питань, прищеплення їм любові до Батьківщини. Використання такого методу на уроці «Людина і світ» допоможе зрозуміти учнями смисл і сутність суспільно-політичних подій, які відбуваються в державі, внутрішню та зовнішню політику України, її роль у суспільному житті народів світу [6, с. 84].

Наступним ефективним методом, який варто використовувати у громадянському навчанні та вихованні учнів є диспут, адже здійснюється обмін думками, посилюється інтерес до предмета вивчення як в учнів, так і в самого вчителя. Формується в учнів вміння шукати вирішення проблеми, всебічно розкривати й розвивати їхні інтелектуальні та моральні якості, вони навчаються обґрунтовувати власну позицію, розвивають вміння відстоювати свої погляди.

На уроці з курсу «Людина і світ» доцільно використовувати методи стимулювання діяльності й поведінки. До них відносять: змагання та заохочення. Метод змагання спрямовує природну потребу учнів у суперництві і виховує потрібні їм і суспільству якості. Він забезпечує випробування учнем своїх здібностей, відчуття товариської взаємодопомоги, передбачає облік і порівняння результатів діяльності, заохочення її учасників, сприяє розвитку громадянських якостей, спонукає до наслідування загальноприйнятих норм поведінки. Щодо методу заохочення, то він виражає громадянську позитивну оцінку поведінки і діяльності учнів. Дія заохочення полягає у збудженні позитивних емоцій, саме тому воно вселяє впевненість, створює добрий настрій, підвищує відповідальність

Значний вплив на здійснення громадського навчання та виховання учнів на уроці з курсу «Людина і світ» має використання інтерактивних методів та форм.

Суть інтерактивного навчання у тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання, де і учень і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять,

рефлектують з приводу того, що вони знають, вміють і здійснюють. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу та відповідної ситуації. Воно ефективно сприяє формуванню навичок і вмінь, виробленню цінностей, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії, дає змогу педагогу стати справжнім лідером учнівського колективу. Також ці методи та форми є ефективними ще й тому, що вони дозволяють виконувати роботу в парах або в малих групах [9, с. 2-3].

Іншими інтерактивними методами є такі: метод «Займи власну позицію», метод «Мікрофон», метод «Прес», метод «Навчаючись – вчуся», метод «Асоціативний куц».

Метод «Займи власну позицію» – ефективний при проведенні в класі дискусії на суперечливу тему. Як проблеми слід використовувати дві протилежні думки, які не мають правильної відповіді. Цей метод оптимально використовувати на початку уроку як вступну вправу для демонстрації різних думок з досліджуваної теми, що дає учням можливість висловити свою точку зору і, наприкінці уроку, оцінити засвоєння цієї теми.

Метод «Прес» використовується у випадках, коли виникають суперечливі питання та при проведенні вправ, в яких потрібно зайняти визначену позицію з суспільної проблеми, що обговорюється. Він надає учням можливість під час уроків виробити аргументи або висловити свою думку з дискусійного питання. Метод «Навчаючись – вчуся» використовується при вивченні блоку інформації або при узагальненні та повторенні вивченого. Він дозволяє учням взяти участь у передачі своїх знань однокласникам..

Автор підручника «Інтерактивні методи навчання» Л. Галіцина виділяє метод «Асоціативний куц» – його корисно використовувати на початку уроку. Вчитель визначає одним словом тему, над якою буде проводитись робота, а учні згадують все, що виникає в пам'яті стосовно цього слова. Спочатку висловлюються найстійкіші асоціації, потім – другорядні. Відповідні фіксуються у вигляді своєрідного «куца», який поступово «розростається».

Отже, викладач на уроці з курсу «Людина і світ» має можливість використовувати різноманітні форми та методи здійснення громадського навчання і виховання. Особливого значення набувають інтерактивні методи та форми, адже створюється навчальне середовище, що допомагає учням формувати характер, розвивати світогляд, логічне мислення, зв'язне мовлення, критичне мислення, виявляти та реалізувати власні можливості; дозволяє реалізувати принцип наступності знань, формувати свої особисті рішення й думки, навчатися співпраці. Також такі заняття проходять продуктивно, знімають закомплексованість в учнів за різним

рівнем навчальних досягнень, настає розвиток їхніх творчих здібностей, пізнавальних інтересів, значно зростає ефективність уроку. Вони найліпше сприяють співробітництву, порозумінню і доброзичливості. Умови створюються так, щоб кожен учень почувався дослідником, який самостійно здобуває знання, мав змогу зіставляти порівнювати і шукати істину, доводити висунуті гіпотези під час спілкування з викладачем.

Список використаних джерел

1. Бакка Т. В.. Підготовка студентів до викладання суспільствознавчих дисциплін у середніх загальноосвітніх навчальних закладах: автореф. канд. пед. наук.: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. / Тамара Володимирівна Бакка. – Київ. 2008. –20 с.
2. Бондаренко Я. Г., Л. Г. Чабан. Новий майстер-клас. Людина і світ / Бондаренко Я. Г., Чабан Л. Г. – Харків. Видавництво «Ранок», 2008. – 224 с.
3. Галіцина Л. А. Ігри дорослих. Інтерактивні методи навчання / упор. Л. А. Галіцина. – К. : Ред. загальнопед. газ., 2005. – 128 с.
4. Казаев Е. А. Методологические положения интегративного подхода в аспекте гражданского воспитания / Е. А. Казав // Высшее образование сегодня. – 2009. – № 3. – С. 61-66.
5. Концептуальні засади виховання громадянина / Позакласний час плюс. – 2009. – № 1. – 2. – С. 12-26.
6. Мельничук Л. Б. Зміст, форми та методи формування громадянської позиції учнів. / Л. Б. Мельничук // Рідна школа. – 2007. – № 10. – С. 80-93.
7. Позняк С. Громадянська освіта: методичний посібник для вчителя / С. Позняк, О. Пометун. – К. : Етна-1, 2008. – 194 с.
8. Тесленко В. В. Ретроспективний аналіз становлення та розвитку громадянської освіти / В. В. Тесленко // Соціальна педагогіка: теорія та практика. –2013. – № 2. – С. 80-88.
9. Ткачов С.І. Співвідношення понять громадянської освіти та громадянського виховання / С.І. Ткачов // Виховна робота в школі. – 2011. – № 4. – С. 2-6.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Bakka T. V.. Pidgotovka studentiv do vykladannja suspil'stvoznavchyh dyscyplin u serednih zagal'noosvitnih navchal'nyh zakladah: avtoref. kand. ped. nauk.: 13.00.04 – teorija i metodyka profesijnoi' osvity. / Tamara Volodymyrivna Bakka. – Kyi'v. 2008. –20 s.
2. Bondarenko Ja. G., L. G. Chaban. Novyj majster-klas. Ljudyna i svit / Bondarenko Ja. G., Chaban L. G. – Harkiv. Vydavnyctvo «Ranok», 2008. – 224 s.
3. Galicyna L. A. Igry doroslyh. Interaktyvni metody navchannja / upor. L.

- A. Galicyna. – K. : Red. zagal'nopod. gaz., 2005. – 128 s.
4. Kazaev E. A. Metodologicheskye polozhenija yntegratyvnogo podhoda v aspekte grazhdanskogo vospytanyja / E. A. Kazav // Vysishee obrazovanye segodnja. – 2009. – № 3. – S. 61-66.
  5. Konceptual'ni zasady vyhovannja gromadjanyna / Pozaklasnyj chas pljus. – 2009. – № 1 – 2. – S. 12-26.
  6. Mel'nychuk L. B. Zmist, formy ta metody formuvannja gromadjans'koi' pozycii' uchniv. / L. B. Mel'nychuk // Ridna shkola. – 2007. – № 10. – S. 80-93.
  7. Poznjak S. Gromadjans'ka osvita: metodychnyj posibnyk dlja vchytelja / S. Poznjak, O. Pometun. – K. : Etna-1, 2008. – 194 s.
  8. Teslenko V. V. Retrospektyvnyj analiz stanovlennja ta rozvytku gromadjans'koi' osvity / V. V. Teslenko // Social'na pedagogika: teorija ta praktyka. – 2013. – № 2. – S. 80-88.
  9. Tkachov S.I. Spivvidnoshennja ponjat' gromadjans'koi' osvity ta gromadjans'kogo vyhovannja / S.I. Tkachov // Vyhovna robota v shkoli. – 2011. – № 4. – S. 2-6.

Hmurynska T. O. Training Future Social Studies Teachers, Instructors of “The Human and the World” Course, to the Implementation of Civic Education at Institutions of General Education.

The article points out that proper teaching of “The Human and the World” course calls for the preparation of professionals with a high level of competence in the sphere of Human Studies and Communication that enables adequate representation of reality, specialists who stick to their own point of view regarding actual phenomena and can express it, who have knowledge and skills necessary for cultivating spirituality and civic qualities among their students.

It is advisable to use various forms and methods of civic educating in “The Human and the World” course. Interactive methods and forms are especially important as they create a study atmosphere which helps the students to shape their character, develop their worldview, logical thinking, coherent speech, critical thought, discover and fulfil their own abilities; it enables carrying out the principle of knowledge succession, formulating one's own thoughts and decisions, learning to collaborate with one another. The conditions should be created in such a way as to make every student feel an explorer who gains knowledge on his/ her own, have an opportunity to compare and contrast, look for the truth, prove the suggested hypothesis in the process of communication with the teacher.

Key words: professional training, civic education and training, interactive methods.

Отримано 18.04.2015 р.